

WILMA GELDOP

Het meisje met de vlechtjes

Gebaseerd op het waargebeurde verhaal
van Nederlands jongste verzetsmeisje

UITGEVERIJ GLB

Voor Freddie

(6-9-1925 – 5-9-2018)

Meisjes zijn we – maar stoere meisjes.

‘Wij hebben roversmoeders, van moeders komt de moed.’

Jowi Schmitz

‘Het werkelijke gevaar, vooral in onzekere tijden, zijn de gewone mensen die samen een staat vormen. Het werkelijke gevaar, dat ben ik, dat bent u. Zonder ons zijn Hitler en Stalin niets dan blaaskaken vol haat en machteloze geweldsfantasieën.’

Guy Cassiers, regisseur van het toneelstuk
De welwillenden,
naar het boek van Jonathan Littell

Proloog

Oktober 1933

Mama had me op tafel getild en vlocht mijn haar. ‘Dus je weet het?’ vroeg ze.

Ik knikte zo automatisch dat ze mijn vlechten losliet en mijn hoofd tussen haar beide handen vastpakte. Ze dwong me haar aan te kijken.

‘Ja-ha,’ zei ik.

Ik wiebelde met mijn tenen. Nee, ik wiebelde niet, daar was geen ruimte voor in de oude schoenen van mijn zus. Er zaten gaten in de zolen en de hak liet los. Mijn voeten pasten er alleen met gekromde tenen in.

‘Nou, hoe doe je het dan?’ vroeg mama.

‘Gewoon. Ik blijf net zolang zitten tot ik het heb gekregen.’

‘Want? Waarom?’

‘Ik heb er recht op,’ zei ik.

Mama lachte, ze drukte een kus op mijn voorhoofd en zei: ‘Goed zo, lieverd.’

In de middagpauze klopte ik op de deur van de kamer van de bovenmeester. Er kwam geen

reactie. Hij is er niet, dacht ik opgelucht. Nu gewoon naar huis gaan. *Ik kan er niets aan doen, mama, hij was er niet.* Mama zou me aankijken met teleurstelling in haar ogen. Dan ga ik zelf wel, zou ze zeggen.

Mijn maag trok samen toen ik opnieuw en harder op de deur klopte. Weer geen reactie. Misschien was hij er echt niet. Ik keek omhoog naar het portret van koningin Wilhelmina boven de deur, maar zij wist het ook niet. Ik wachtte tot mijn adem rustig was. Toen pakte ik de deurkruk, duwde die geruisloos naar beneden en opende de deur.

Daar zat hij, achter zijn grote bureau. Zonder zijn hoofd te bewegen sloeg hij zijn ogen op, zag mij, sloeg zijn ogen neer en schreef verder. Hij droeg een zwarte pandjesjas over een wit overhemd en een zwarte stropdas. Hij was kort en dik – zijn nek was kort en dik, zijn handen waren kort en dik. In de glazen asbak op zijn bureau smeulde een dikke sigaar.

‘Mijn moeder vraagt om een bon voor nieuwe kleren,’ zei ik. Mijn stem trilde.

Hij nam een trek van zijn sigaar, legde die terug in de asbak en blies de rook in mijn richting – zonder op mijn woorden te reageren.

‘Mijn moeder vraagt om een bon voor nieuwe

kleren,' herhaalde ik hoestend. 'Een bon van schoolzorg.'

De bovenmeester schudde langzaam en vermoed zijn hoofd terwijl hij doorging met schrijven.

Ik ademde diep in, stapte de drempel over en ging met bonzend hart op de stoel tegenover hem zitten.

Nu keek hij wel op.

Ik sloeg mijn armen over elkaar, haakte mijn voeten om de stoelpoten. 'Ik moet van mijn moeder net zolang hier blijven zitten tot ik die bon heb.'

'Dan blijf je maar zitten,' zei hij luchtig en hij doopte zijn kroontjespen in de inktpot. Zijn mondhoecken kropen omhoog terwijl hij verder schreef.

Door het grote hoge raam achter hem zag ik twee jongens over het schoolplein rennen – mijn buurjongen Peter en een jongen die ik niet kende. Mijn zus hinkelde rondjes om de oude eik met zijn kale herfsttakken. Toen pakte ze haar springtouw en holde naar het raam van de bovenmeester. Met elke sprong verscheen haar bezorgde gezicht voor het raam. Ik schudde mijn hoofd. *Het lukt niet, Truus. Niet weggaan! Als jij weggaat, ga ik ook.* Truus rende

terug naar de boom en leunde tegen de stam. Ze zou op mij wachten, dat wist ik. Maar ik kon haar haast niet meer zien. In haar bruine jurk werd ze bijna onzichtbaar tegen die boom en het plein was verlaten. Het uitzicht leek veranderd in een doods schilderij.

Binnen klonk enkel het zachte krassen van de kroontjespen over papier. De sigarenrook uit de asbak kringelde recht omhoog. Ik bekeek de wanden in de kamer. Ze waren kaal, er hing zelfs geen klok. Alsof ik met de bovenmeester opgesloten zat in een zeepbel. Ik durfde nauwelijks te ademen. Ik telde tot honderd. Toen liet ik de zeepbel spatten.

‘Mag ik een boterham, meester?’ hoorde ik mijzelf vragen. ‘Het is pauze en nu kan ik niet meer naar huis.’

De bovenmeester ademde hoorbaar uit, bukte zich en pakte een bruine papieren zak. Zwijgend overhandigde hij mij een plak roggebrood. Zwijgend at ik die. En wachtte. En de bovenmeester doopte zijn kroontjespen in de inktpot en schreef. En schreef.

Verder gebeurde er niets. Alleen af en toe, als hij een trek van zijn sigaar nam, gloeide het uiteinde oranje op.

Ik telde terug van honderd naar nul. Toen

stond ik op. ‘Ik moet van mijn moeder een bon voor nieuwe kleren hebben,’ zei ik luid. Mijn stem klonk raar hoog. Straks zou ik nog gaan schreeuwen. Ik klemde mijn lippen op elkaar.

‘Je moeder?’ zei hij. Hij drukte de sigaar uit in de asbak en lachte een korte, schampere lach. Hij kende mijn moeder wel. Iedereen kende mama. Vorige week had ik een brief voor haar meegekregen. VOOR JUFFROUW VAN DER MOLEN, stond erop.

‘Die ken ik niet,’ had mama gezegd zonder de inhoud te lezen. ‘Geef maar terug.’

‘Hoe heet ze dan?’ had de bovenmeester gevraagd.

‘*Mevrouw Van der Molen,*’ zei ik. En toen waren zijn ogen groot geworden en daarna had hij gebulderd van het lachen, want een arbeidersvrouw is geen mevrouw en een gescheiden arbeidersvrouw al helemaal niet.

‘Je moeder...’ herhaalde hij nu terwijl hij zijn pen behoedzaam in het potje inkt doopte. ‘Vorige week bliefde ze die bon van schoolzorg niet. En nu zou ik er opnieuw een uitschrijven?’

Verbijsterd staarde ik naar de kleine mond waar die woorden uit rolden en toen naar de korte dikke vingers die o zo voorzichtig, teder bijna, een vloeipapiertje pakten om vegen

of vlekken te voorkomen. En toen was daar de inktpot.

Ik sprong naar voren en in één beweging maaide ik die pot van het bureau. Hij kletterde tegen de metalen kast en de muur, en de zwarte kleurstof droop als donker bloed in dunne straaltjes tot over de vloer. Eén ogenblik keken de bovenmeester en ik samen naar het bewijs van mijn misdaad. Toen schoot hij overeind en hief zijn hand.

Voordat hij mij kon slaan, vloog ik naar de deur.

‘Eruit!’ schreeuwde hij. ‘Eruit! Je bent net je moeder!’

‘Niet waar!’ schreeuwde ik terug. ‘Mama is altijd netjes!’

‘... geschorst! Drie maanden...’ hoorde ik hem nog roepen, maar ik was al weg. Ik stootte de straat op, vlammend van woede.

1

Dit is het begin – augustus 1941.

Heren met hoeden kennen wij niet. Over mama's bed gebogen gluur ik verbaasd langs het verduisteringspapier naar het bezoek voor de deur. Ik roep naar boven, naar mama.

‘Een hoed?’ herhaalt mijn zus vanuit de woonkamer.

‘Hij is lang en slank...’ zeg ik geheimzinnig. Ik fluit tussen mijn tanden. ‘Een gezicht als een prins. Een filmster, Truus! Hij komt vast je hand vragen.’

Ik hoor mama de buitendeur openen.

‘Word eens volwassen.’ Truus laat de laatste geschilde aardappel zachtjes alsof hij kan breken in de pan glijden en veegt haar vieze handen af aan haar donkerblauwe jurk. ‘Je lijkt wel tien in plaats van vijftien,’ zegt ze, maar ze lacht erbij.

‘Bijna zestien, hoor,’ antwoord ik met een grijns. ‘En jij lijkt wel tachtig in plaats van bijna achttien.’ Nou ja, hij komt natuurlijk niet voor haar. Zo knap is ze niet. Maar dat zal ik nooit hardop zeggen.

Mama opent de woonkamerdeur op een kier. ‘Hij wil praten,’ zegt ze zacht, ‘met júllie.’

‘Met óns?’ Wij kennen niet anders dan man-